Helena Ewalds

8.11.2019

Kunta- ja terveysjaosto

Kunta- ja terveysjaoston kuulemistilaisuus 12.11.2019

HE 29/2019 Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020. Kunta- ja terveysjaosto on pyytänyt THL:ää lausumaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta sekä turvakotipaikkojen riittävyydestä.

Istanbulin sopimuksen toimeenpano

Istanbulin sopimuksen toimeenpanon koordinoinnista vastaa vuosille 2017–2020 STM:n asettama Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE). Toimikunnassa on edustettuna kaikki keskeiset ministeriöt ja alaiset laitokset.

Toimikunta on laatinut Istanbulin sopimuksen toimeenpanon toimintaohjelman vuosille 2018–2021. Toimeenpanosuunnitelman luonnos käsiteltiin ja hyväksyttiin hyvinvoinnin ja terveyden ministerityöryhmässä vuoden 2017 lopulla. Ohjelman toimeenpanosuunnitelma tähtää osaltaan Istanbulin sopimuksen edellyttämien velvoitteiden yhteensovittamiseen. Toimenpiteitä on yhteensä 46, ja ne kohdentuvat eri hallinnonaloille. Toimenpiteiden toimeenpano käynnistyi pääosin vuonna 2018, ja järjestöt ovat mukana usean artiklan toimeenpanossa. Toimeenpanosuunnitelma laaditaan neljäksi vuodeksi kerrallaan, mutta sen toteutumista seurataan vuosittain ja sitä täydennetään tarvittaessa. Toimikunnan toimeenpanon koordinointiin ei kuitenkaan ole varattu mitään erillistä rahoitusta tai henkilöresurssia.

Vuoden 2018 toimeenpanosuunnitelman toteutuksen seurannasta voi todeta, että suurin osa 46 toimenpiteestä ovat joko suoritetut tai valmisteilla. Toimeenpanon seurannan tulokset osoittavat, että sopimuksen täytäntöönpano on edennyt hyvin. Toimintaohjelman toimenpiteet ovat kuitenkin huomattavasti suppeammat kuin edellisen, vuonna 2015 päättyneen kansallisen Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen- toimintaohjelman arviointiraportin suositukset.

Istanbulin sopimuksen arviointiraportissa 2019 valvontaelin GREVIO painokkaasti kehotti Suomen viranomaisia määräämään yhteensovittamiselimen tehtävän vakiintuneille yhteisöille, ja antamaan niille selvät toimeksiannot, valtuudet ja toimivallan sekä osoittamalla yhteensovittamiselimelle tarvittavat henkilö- ja rahoitusvoimavarat. THL näkee, että tällaiselle vakiintuneelle yhteensovittamiselimelle on tarvetta. NAPE ei kykene ilman resursseja tehokkaasti koordinoimaan ja implementoimaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa.

Eri hallinnonaloilla on suunnitelmia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn eri osa-alueiden toimeenpanosta, esimerkiksi tyttöjen sukuelinten silpomisen vastainen toimintaohjelma, kunniaan liittyvän väkivallan kysymykset ja pakkoavioliitto. Hallitusohjelmassa on kirjaus naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman laatimisesta. Nämä toimenpiteet ovat hyviä ja kannatettavia sinänsä,

mutta niiden tehokas koordinointi ja yhteen sovittaminen ovat puutteellista ja toiminta voi jäädä pirstaleiseksi. THL näkee keskeisenä, että Istanbulin sopimuksen toimenpanoon suunnataan riittävästi resursseja sekä toimenpiteiden toimeenpanemiseen että työn valtakunnalliseen koordinointiin.

THL esittää, että valtion talousarviosuunnitelmassa 2020 osoitettaisiin määrärahaa naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan pysyvän yhteensovittamiselimen luomiseen ja tarvittavien henkilöstöresurssien osoittamiseen.

Turvakotipaikkojen riittävyys

Turvakoti on tarkoitettu lähisuhdeväkivaltaa kokeneelle tai sen uhan alla elävälle henkilölle iästä ja sukupuolesta riippumatta. Turvakotipalvelut ovat avoimia sekä yksin että lasten kanssa tuleville aikuisille.

Turvakotien asiakasmäärien kasvu on ollut voimakasta vuodesta 2015 vuoteen 2018, kasvu on ollut ko. ajanjaksolla 65 %. Vuonna 2019 Suomessa on 28 turvakotia ja niissä 202 perhepaikkaa.

THL on arvioinut turvakotiverkoston laajennustarpeet niin, että ne vastaavat akuuttiin palveluntarjonnan aukkoihin erityisesti maantieteellisen kattavuuden näkökulmasta. Arvioinnissa ei ole pystytty ennakoimaan kaikkien isojen kasvualueiden kysynnän kasvua ja laajennustarvetta. Näitä ovat ensisijaisesti Pirkanmaa ja Oulun seutu. Lisäksi arvioinnissa ei ole huomioitu eräiden turvakotien tarvetta muuttaa tarkoituksenmukaisempiin tiloihin.

Laajenevan turvakotiverkoston vaikutusta palvelun kysyntään on kuitenkin vaikea arvioida pitkällä tähtäimellä. On oletettavaa, että turvakotien asiakasmäärän kasvu tulee taantumaan tulevaisuudessa, kun turvakotiverkosto on saavuttanut tarvittavan kapasiteetin. Perhepaikkojen ja turvakotien määrän voidaan arvioida olevan riittävä silloin, kun: 1) alueilla, joissa on vain yksi turvakoti, ei ohjata asiakkaita tilan puutteen takia toisiin turvakoteihin ja 2) alueiden, joissa on useampi turvakoti, turvakodit eivät ole samanaikaisesti täynnä ja 3) turvakotiverkosto on maantieteellisesti tarpeeksi kattava, eikä asukkaiden etäisyydet lähimpään turvakotiin ole kohtuuttoman pitkiä.

THL:n arvion mukaan turvakotipalveluiden vuosittaiseen budjettiin seuraavalle kehyskaudelle tarvitaan 2 miljoonan euron lisäys / vuosi. Valtion talousarvioon esitetään otettavaksi huomioon muuttuvat tilanteet, joita ei tässä vaiheessa kyetä ennakoimaan. Nyt esitetyllä rahoituksella vuosille 2020–2023 turvakotiverkostoa arvioidaan voitavan laajentaa noin 250 perhepaikkaan. On epätodennäköistä, että tämä vastaa Istanbulin sopimuksen velvoitteeseen helposti saavutettavien turvakotien riittävästä määrästä.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Anneli Pouta